

عاشورا

الکبیر، شیوه و بازتاب

محمدفاضل استرآبادی

حوزه علمیه فیضیه مازندران

بابل

سرشناسه	: فاضل استرآبادی، محمد، ۱۳۱۴ -
عنوان و نام پدیدآور	: عاشورا؛ انگیزه، شیوه و بازتاب / محمد فاضل استرآبادی -
مشخصات نشر	: قم، مؤسسه شیعه‌شناسی، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۷۳۲ ص.
شابک: ۱۱۵۰۰۰ ریال	: 978-600-5147-22-3
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: عنوان به انگلیسی : Āshurā: Motivation, Method and Effect.
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: معاویه بن یزید، ۴۱-۶۴ق.
موضوع	: یزید بن معاویه، خلیفه اموی، ۲۵-۶۴ق.
موضوع	: حسین بن علیؑ، امام سوم، ۴-۶۱ق.
موضوع	: عاشورا
موضوع	: واقعه کربلا، ۶۱ق.
رده‌بندی کنگره	: BP۴۱/۵ف/۲ع۱۵ ۱۳۹۱
رده‌بندی دیویی	: ۲۹۷/۹۵۳۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۹۰۴۲۴۸



مؤسسه‌شناسی

عاشورا انگیزه، شیوه و بازتاب

مؤلف:	محمد فاضل استرآبادی
ناشر:	انتشارات شیعه‌شناسی
نوبت چاپ:	اول ۱۳۹۱
چاپ و صحافی:	اسوه
شمارگان:	۱۵۰۰ نسخه
قیمت:	۱۱۵۰۰ تومان
تلفن:	۰۲۵۱-۲۸۰۴۶۳۶
پست الکترونیکی:	info@shistu.org
شابک:	ISBN: 978-600-5147-22-3
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۵۱۴۷-۲۲-۳

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست

۲۳	مقدمه
----	-------

بخش اول: شام

فصل اول معاویه

۲۷	پدر و مادر معاویه
۲۸	سوابق کفر و اسلام ابوسفیان و معاویه
۳۰	چگونگی دستیابی معاویه به حکومت در شام
۳۲	تأثیرپذیری شیخین از اعراب ابوسفیان
۳۳	انکار صریح و علنی بهشت و دوزخ از طرف ابوسفیان
۳۳	معاویه و شکنجه شیعیان علی علیه السلام
۳۴	معاویه و تشریفات سلطنتی
۳۵	معاویه نخستین شاه و آخرین خلیفه
۳۵	روحیه و رفتار معاویه از دیدگاه پیشوایان
۳۵	معاویه از دیدگاه پیامبر صلی الله علیه و آله
۳۶	تفرین پیغمبر صلی الله علیه و آله به معاویه
۳۶	معاویه از دیدگاه امیرالمؤمنین علیه السلام
۳۷	معاویه از دیدگاه امام حسن مجتبی علیه السلام
۳۷	معاویه از زبان عایشه
۳۸	معاویه از زبان معاویه
۳۹	معاویه از زبان عمر
۴۰	معاویه از زبان امام احمد بن حنبل
۴۰	معاویه در نگاه شریک بن عبدالله
۴۰	معاویه یکی از نوابغ عرب
۴۱	معاویه برده و برده‌زاده
۴۲	آل علی علیه السلام و خاندان معاویه در خواب ابن مجلی و شعر ابن صفی

۴۳	تردید در اسلام معاویه
۴۵	قتل مخالفان خلافت
۴۵	مسموم نمودن مالک اشتر
۴۶	قتل محمد بن ابی بکر فرماندار مصر
۴۸	طرح مسئله ولایتعهدی یزید توسط معاویه
۴۹	اقدامات معاویه برای تحکیم و تثبیت ولایتعهدی یزید
۵۰	الف. امیر الحاج شدن یزید
۵۰	ب. فرماندهی یزید در فتح قسطنطنیه
۵۱	ج. اجبار و اکراه مردم بر بیعت با یزید
۵۱	د. تطمیع و اعطای هدایای مالی
۵۲	هـ. شایع ساختن بیعت بزرگان با یزید
۵۵	و. ارعاب و ترسیدن به قتل
۵۶	مسموم کردن امام حسن مجتبی (ع)
۵۶	مسموم شدن عبدالرحمان بن خالد بن سنان معاویه
۵۸	مسموم شدن عبدالرحمان بن ابی بکر
۶۰	کشته شدن عایشه
۶۰	مسموم نمودن سعد بن ابی وقاص
۶۰	اعتراضات امام حسین (ع) در باره ولایتعهدی یزید
۶۳	پیش‌بینی‌ها و سفارش‌های معاویه به یزید
۶۵	اعتراف معاویه به بی‌کفایتی و بی‌صلاحیتی یزید
۶۶	عشق یزید به آرینب و فریب‌کاری معاویه
۶۸	احادیث ساختگی با پول بیت‌المال

فصل دوم یزید

۷۳	یزید بن معاویه
۷۴	ناهنجاری‌های اخلاقی یزید
۷۷	عوامل گزینش یزید برای ولایتعهدی
۷۷	۱. شیطنت و مقام‌طلبی مغیر بن شعبه
۸۱	۲. دین‌فروشی برخی از بزرگان و سران قبایل
۸۱	۳. علاقه وافر معاویه به فرزند دلبدش یزید
۸۱	۴. توجیهات و کج‌فهمی‌های برخی از صحابه

۸۲.....	۵. ترس اکثریت قریب به اتفاق مردم.....
۸۳.....	۲. جنایات یزید.....
۸۴.....	۱. واقعه خونین کربلا.....
۸۴.....	۲. واقعه خونبار حره.....
۸۵.....	۳. ویران ساختن کعبه.....
۸۵.....	حکم به کفر و جواز لعن یزید.....
۸۷.....	لغزشی بزرگ از غزالی.....
۸۷.....	پاسخ به سخن غزالی.....
۸۸.....	جواب اول.....
۸۹.....	جواب دوم.....
۸۹.....	جواب سوم.....
۸۹.....	جواب چهارم.....
۹۰.....	جواب پنجم.....
۹۰.....	جواب ششم.....
۹۱.....	سخن علامه آلوسی در باره غزالی.....
۹۷.....	انقراض نسل یزید با داشتن بیست فرزند.....
۹۷.....	تنها زنی که با دوازده خلیفه محرم بود.....
۹۸.....	مرگ معاویه.....
۹۹.....	نامه‌ای به اندازه گوش موش.....

بخش دوم: مدینه

فصل اول امام حسین علیه السلام در مدینه

۱۰۳.....	تولد و نام حسین علیه السلام
۱۰۴.....	امام حسین علیه السلام از زبان پیغمبر صلی الله علیه و آله
۱۰۷.....	امانت پیغمبر صلی الله علیه و آله و بی مهری امت.....
۱۰۸.....	امام حسین علیه السلام از زبان اصحاب و علما.....
۱۰۹.....	مقام امام حسین علیه السلام
۱۱۰.....	نشانه‌های تواضع و سخاوت.....
۱۱۰.....	سوابق نظامی امام علیه السلام
۱۱۰.....	علم و حلم امام حسین علیه السلام
۱۱۳.....	امام حسین علیه السلام و فن شعرسرایی.....

فصل دوم حوادث مدینه

۱۱۷.....	اعلام مرگ معاویه و فرمان یزید
۱۱۷.....	محتوای نامه یزید به ولیدبن عتبۀ فرماندار مدینه
۱۲۱.....	مشورت فرماندار مدینه با مروان
۱۲۲.....	احضار امام علیه السلام به فرمانداری
۱۲۵.....	حضور امام علیه السلام به خانه فرماندار
۱۲۷.....	پیشنهاد حبس و قتل امام علیه السلام به فرماندار از طرف مروان
۱۳۰.....	محاصره خانه ابن زبیر
۱۳۳.....	احضار مجدد امام علیه السلام
۱۳۴.....	پیام محرمانه فرماندار مدینه به امام علیه السلام
۱۳۵.....	وداع امام علیه السلام با جمیع خودپیامبر علیه السلام در حال خواب
۱۳۶.....	ممانعت ام سلمه از سفر امام علیه السلام
۱۳۷.....	پیشنهاد رفتن به شهرهای غیر اسلامی از طرف محمد حنفیه
۱۳۸.....	علت عدم همراهی محمدبن حنفیه با امام علیه السلام
۱۳۹.....	وصیت امام علیه السلام به محمدحنفیه
۱۴۰.....	وصیت امام علیه السلام به بنی هاشم
۱۴۱.....	خروج شبانه امام علیه السلام از مدینه و تعداد همراهان
۱۴۲.....	تفسیر «إِنَّ اللَّهَ شَاءَ أَنْ يَرَاكَ قَتِيلًا»
۱۴۳.....	اختلاف کتاب‌های تاریخی در وقایع مدینه
۱۴۳.....	یک. اختلاف در فرماندار مدینه در حال مرگ معاویه
۱۴۵.....	دو. اختلاف در نام افرادی که در نامه یزید نوشته شد
۱۴۶.....	سه. اختلاف در پیام‌رسان فرماندار مدینه به امام علیه السلام
۱۴۶.....	چهار. اختلاف در تاریخ حضور امام علیه السلام به خانه فرماندار
۱۴۶.....	پنج. اختلاف در مکاتبه فرماندار مدینه با یزید
۱۴۸.....	شش. اختلاف در تاریخ خروج امام علیه السلام از مدینه
۱۴۹.....	هفت. اختلاف در نام نامه‌رسان یزید
۱۴۹.....	مروری دوباره بر حوادث مدینه
۱۴۹.....	شب اول و حوادث مدینه
۱۴۹.....	صبح روز اول و حوادث مدینه
۱۵۰.....	عصر روز اول و حوادث مدینه

۱۵۰	شب دوم و حوادث مدینه
۱۵۱	صبح روز دوم و حوادث مدینه
۱۵۱	عصر روز دوم و حوادث مدینه
۱۵۱	شب سوم و حوادث مدینه

فصل سوم تحلیل حوادث مدینه

۱۵۵	بررسی پنهان کاری یزید
۱۵۸	تاریخ احضار امام ع توسط فرماندار مدینه
۱۵۹	نکات برجسته و آموزنده
۱۵۹	الف. تعهد امام ع
۱۶۰	ب. برخورد مدافعانه و نه مهاجمانه امام ع
۱۶۰	طرح یک شبهه: چرا امام ع از روی تقيه، بيعت نکرد؟
۱۶۲	تقویت شبهه
۱۶۸	پاسخ شبهه
۱۶۸	الف. تفاوت های کیفی
۱۶۹	ب. تفاوت های محتوایی
۱۷۲	ج. تفاوت های آثاری
۱۷۷	شبهه امیدوار کردن کوفیان به مرگ یزید
۱۷۸	پاسخ شبهه
۱۸۰	علل خروج امام ع از مدینه و شبهه عدم خروج
۱۸۴	پاسخ به شبهه عدم خروج از مدینه
۱۹۱	عوامل همراهی زنان و فرزندان امام ع در خروج از مدینه

بخش سوم: مدینه و مکه

فصل اول وقایع بین راه مدینه و مکه

۱۹۷	حالت خروج امام ع از مدینه
۱۹۸	خروج شبانه از مدینه
۲۰۰	خروج اندوهگین امام ع و خاندان او از مدینه
۲۰۰	انتخاب راه اصلی و شارع اعظم
۲۰۱	همراهی ملائکه با کاروان امام ع
۲۰۱	ملاقات با عبدالله بن مطیع

۲۰۳	برخورد امام با ابن عباس و ابن عمر
۲۱۰	اختلاف در روز حرکت از مدینه

فصل دوم بررسی وقایع بین راه مدینه و مکه

۲۱۳	آهنگ حرکت به سوی مکه
۲۱۵	مسیر حرکت امام
۲۱۶	پاسخ:
۲۱۷	سرعت حرکت از مدینه تا مکه
۲۱۸	آمدگی فرشتگان و جن‌ها برای یاری امام
۲۱۹	سکوت امام و عدم دعوت به همکاری
۲۲۰	ابن مطیع و دیدار او با امام
۲۲۱	شخصیت ابن مطیع
۲۲۱	شخصیت سیاسی ابن مطیع
۲۲۳	شخصیت نظامی ابن مطیع
۲۲۳	شخصیت انضباطی ابن مطیع
۲۲۷	طبری و ملاقات ابن مطیع با امام
۲۲۸	بررسی ملاقات‌های ابن مطیع با امام

فصل سوم همراهی زنان و کودکان

۲۳۳	همراهی زنان و کودکان
۲۳۴	انگیزه‌های به همراه داشتن زنان و کودکان
۲۳۴	انگیزه مذهبی
۲۳۵	انگیزه امنیتی
۲۳۸	انگیزه نظامی
۲۳۸	نقش زنان در احیای روحیه
۲۳۹	احیای جان امام سجاد در کربلا
۲۴۰	احیای جان امام سجاد در کوفه
۲۴۱	پرستاری از بیماران احتمالی
۲۴۱	پیام‌رسانی و گزارش‌گری زنان
۲۴۲	اثبات بی‌لباقتی حاکمان وقت
۲۴۳	اتهام خارجی بودن امام از سوی حاکمان وقت
۲۴۵	دفع تهمت خارجی بودن

۲۴۷	عدم تمایل امام علیه السلام در آغاز کردن جنگ
۲۴۸	ودیعہ سیاری و سفارش‌های مجرمانه
۲۴۹	معرفی بیشتر زنان اهل بیت علیهم السلام به بشریت
۲۵۱	مسئولیت‌پذیری زنان

بخش چهارم: مکه

فصل اول وقایع مکه

۲۵۷	تاریخ ورود به مکه و محل اقامت آن حضرت علیه السلام
۲۵۸	عزل فرماندار مدینه و انتصاب فرماندار مکه با حفظ سمت
۲۵۸	وجود امام علیه السلام در مکه و موقعیت اجتماعی ابن‌زبیر
۲۶۱	مکاتبه کوفیان با امام علیه السلام
۲۶۳	چند پرسش پیرامون نامه کوفیان
۲۶۴	بازگشت به اصل بحث
۲۶۶	نامه یزید به صحابی بزرگ ابن‌عباس
۲۶۷	پاسخ ابن‌عباس به نامه یزید
۲۶۸	در حاشیه نامه یزید به ابن‌عباس
۲۶۹	علت انتخاب ابن‌عباس در این نامه
۲۷۰	دعوت امام علیه السلام از بزرگان و رؤسای قبایل بصره
۲۷۱	تشویق قبایل وابسته توسط یزید بن مسعود
۲۷۳	پاسخ‌های مثبت و منفی قبایل، به یزید بن مسعود
۲۷۴	پاسخ نامه یزید بن مسعود به امام علیه السلام
۲۷۷	استمرار نامه‌های کوفیان و پیشنهادهای متناقض
۲۷۸	ماموریت مسلم بن عقیل به سوی کوفه
۲۷۹	مسلم بن عقیل در مسیر کوفه
۲۸۳	نخستین نامه مسلم بن عقیل به امام علیه السلام
۲۸۴	محاصره امام علیه السلام از طرف یزیدیان
۲۸۵	گفتار امام علیه السلام به ابن‌عمر در مکه
۲۸۶	گفتار امام علیه السلام به برادرش محمد حنفیه در مکه
۲۸۶	گفتار امام علیه السلام به ابن‌زبیر در مکه
۲۸۶	گفتار امام علیه السلام به فرزندق

۲۸۷	ورود لشکری انبوه به مکه به قصد دستگیری امام
۲۸۷	الهام یزید از معاویه در ترور و کشتن مخفیانه
۲۸۷	نهی همگان از سفر امام به عراق
۲۸۸	نهی عبدالله بن عمر از سفر امام
۲۸۹	نهی جابر بن عبدالله بن حرام انصاری
۲۹۰	نهی ابوسعید خدری از سفر به کوفه
۲۹۱	نهی عمر بن عبدالرحمان از خروج امام
۲۹۲	نهی ابوليث واقدي از سفر امام
۲۹۲	نهی عکرمی
۲۹۳	نهی ابوبکر بن حارث
۲۹۴	نهی مسورین
۲۹۴	نهی ابن عباس و تنبیه‌های مختلف او
۲۹۸	نگاهی به رهنمودهای بن عباس
۳۰۰	نهی مجدد محمد بن حنفیه از امام
۳۰۰	همراهی نکردن پسران محمد حنفیه با امام
۳۰۱	ابن زبیر، هم به نعل می‌زند و هم به میخ
۳۰۳	ملحق شدن بستگان امام در مکه

فصل دوم بررسی وابع

۳۰۷	نگاهی به عدول امام از احرام حج به عمره مفرده
۳۰۹	دلالت برخی از روایات بر احرام عمره
۳۱۰	استدلال بعضی از محققان معاصر بر احرام عمره
۳۱۰	رد استدلال مذکور
۳۱۱	احرام امام به حج افراد
۳۱۳	دعوت امام از دوستان و بستگان
۳۱۴	فرضیه سفارش محرمانه فرماندار به امام
۳۱۵	گزارش نادرست مرحوم محدث قمی
۳۱۵	مکاتبه فرماندار مکه با امام در باره امان دادن
۳۱۷	مضمون امان‌نامه به خط عبدالله بن جعفر
۳۱۷	پاسخ امام به امان‌نامه فرماندار
۳۱۸	در حاشیه نامه امام حسین

موارد عدم پابندی به امان‌نامه‌ها	۳۱۸
تحلیل بی‌اعتباری امان‌نامه فرماندار مکه	۳۲۰

بخش پنجم: خروج از مکه و طایف کوفه

فصل اول رویدادهای بین مکه و کوفه

پادآوری	۳۲۵
خروج اضطراری از مکه	۳۲۶
زمان خروج از مکه	۳۲۷
تعداد همراهان امام علیه السلام به هنگام خروج از مکه	۳۲۸
حرکت امام علیه السلام از مکه و باخیر شدن ابن زیاد	۳۲۹
نامه یزید به عبیدالله بن زیاد	۳۲۹
ملاقات با فرزدد	۳۳۰
آوردن امان‌نامه برای امام علیه السلام	۳۳۲
دیدار عبدالله بن عمر با امام علیه السلام	۳۳۵
درگیری امام علیه السلام با نظامیان مکه	۳۳۵
مصادره کاروان تجاری یمن توسط امام علیه السلام	۳۳۶
گفتگوی عبدالله بن مطیع با امام علیه السلام	۳۳۷
پیوستن زهیر بن قین به لشکر کوچک امام علیه السلام	۳۳۹
خبر شهادت مسلم	۳۴۱
ادامه حرکت امام علیه السلام به سوی کوفه	۳۴۴
قیس بن مسهر صیداوی سفیر دیگر امام علیه السلام در کوفه	۳۴۶
خبر شهادت قیس بن مسهر	۳۴۸
برخورد با حر بن یزید ریاحی	۳۴۸
مسیر حرکت حر	۳۵۰
محبت امام علیه السلام نسبت به لشکریان حر	۳۵۰
اقامه نماز جماعت با امام علیه السلام	۳۵۱
گفتگوی حر با امام علیه السلام در باره نامه‌های کوفیان	۳۵۲
جلوگیری حر از بازگشت امام علیه السلام	۳۵۳
خطبه امام علیه السلام در بیابان «بیضه»	۳۵۴
خطبه امام علیه السلام و سخنان اصحاب در منطقه «ذو حسم»	۳۵۵

۳۵۷	ملازمت مستمر حرّ با امام
۳۵۷	گزارش باورنکردنی ابن اعثم و دیگران
۳۵۸	منطقه «عذیب الهجانات» و ملحق شدن چهار نفر به امام
۳۵۹	گفتگوی امام با ملحق شدگان
۳۶۱	فرود امام در منطقه «زیاله» و بعضی از سخنان او
۳۶۳	پیشنهاد طرمّاح بن غنّی به امام
۳۶۴	عاقبت طرمّاح
۳۶۵	در حاشیه ماجرای طرمّاح
۳۶۶	دعوت امام از عبیدالله بن حرّ جعفی در منطقه «قصر بنی مقاتل»
۳۶۸	سرنوشت عبیدالله بن حرّ جعفی
۳۷۰	گزارشی از شیخ صدوق
۳۷۱	عبور امام از «قصر بنی مقاتل» و رؤیای او
۳۷۱	دیدار اباهره ازدی با امام

فصل دوم اعزام مسلم و انقلاب کوفه

۳۷۵	پاسخ کبی امام به ابن کوفه توسط مسلم بن عقیل
۳۷۶	حرکت مسلم و سه نماینده دیگر
۳۸۰	در حاشیه نشست مسلم با کوفیان
۳۸۴	اوضاع کوفه پس از ورود مسلم
۳۸۶	ابن زیاد، استاندار جدید کوفه
۳۸۷	کیفیت ورود ابن زیاد به کوفه
۳۸۸	ورود ابن زیاد به کوفه از راه بادیّه
۳۸۹	رفتار مردم در ورود ابن زیاد به کوفه
۳۹۱	طبری و گزارش های متناقض او
۳۹۲	برنامه های ابن زیاد در کوفه
۳۹۴	نیرنگ ابن زیاد برای دستگیری مسلم بن عقیل
۳۹۶	پناهنده شدن مسلم به خانه هانی بن عروه
۳۹۷	نقشه ناتمام کشتن ابن زیاد در منزل هانی
۳۹۹	راه یافتن جاسوس ابن زیاد به محضر مسلم بن عقیل
۴۰۰	دستگیری عبدالله بن بقطر نامه رسان امام
۴۰۱	احضار هانی به کاخ استانداری

۴۰۴	گزارش طبرسی از دستگیری هانی بن عروه
۴۰۷	شایعه قتل هانی و خون‌خواهی قبیله مذحج
۴۰۹	آغاز انقلاب کوفه به فرماندهی مسلم
۴۱۱	نقشه این‌زیاد در سرکوبی انقلابیون
۴۱۳	پراکنده شدن چهارهزار سرباز و تنهایی مسلم
۴۱۵	پناهندگی جناب مسلم به خانه طوعه
۴۱۷	سکوت ننگین کوفه
۴۱۸	اقامه نماز و سخنرانی این‌زیاد
۴۱۹	افشای مخفی‌گاه مسلم
۴۲۰	درگیری سربازان ابن‌اشعث با مسلم
۴۲۳	امان بی‌اعتبار ابن‌اشعث به مسلم
۴۲۴	اختلاف متون تاریخی در ماجرای دستگیری مسلم
۴۲۶	پیام مسلم به حسین علیه السلام
۴۲۷	مسلم در کاخ استانداری کوفه
۴۲۹	وصیت و سفارش‌های مسلم به عمر
۴۳۱	گفتگوهای این‌زیاد با مسلم
۴۳۲	چگونگی شهادت مسلم
۴۳۵	سرنوشت هانی بن عروه
۴۳۷	سرنوشت برخی از یاران مسلم
۴۳۸	زندانی شدن مختار
۴۳۹	گزارش این‌زیاد به یزیدبن معاویه
۴۴۰	گفتار باورنکردنی محدث قمی
۴۴۱	خبر باورنکردنی دیگر
۴۴۱	در حاشیه وقایع کوفه
۴۴۱	نکته اول
۴۴۲	نکته دوم
۴۴۲	نکته سوم
۴۴۳	طفالان مسلم
۴۴۴	پایان کار طفلان مسلم
۴۴۵	اعتبار تاریخی ماجرای طفلان مسلم

فصل سوم علم امام علیه السلام به عاقبت قیام

آگاهی امام از شهادت.....	۴۴۹
اخبار جبرئیل و فرشتگان از شهادت حسین.....	۴۴۹
اخبار پیغمبران پیشین از شهادت حسین.....	۴۵۱
اخبار پیغمبر اسلام از شهادت حسین.....	۴۵۲
اخبار امیرالمؤمنین از شهادت حسین.....	۴۵۴
اخبار امام حسن از شهادت حسین.....	۴۵۷
اخبار خود امام از شهادت خویش.....	۴۵۸
اخبار خاندان امام از شهادت او.....	۴۶۱
اخبار دیگران از شهادت حسین.....	۴۶۳
شهرت شهادت و قاتل.....	۴۶۵
برگزاری مراسم بزرگداشت.....	۴۶۷
سوگندهای امام در باره شهادت خویش.....	۴۶۸
سوگندهای دیگران در باره شهادت امام.....	۴۶۹
نمونه‌هایی از پیش‌بینی نتیجه سفر به عراق.....	۴۷۰
شیوع همگانی.....	۴۷۰
اطلاع شخصی.....	۴۷۰
سند ثبتی.....	۴۷۱
شهادت سنج.....	۴۷۱
برداشت شخصی امام از عاقبت سفر.....	۴۷۱
تجدید نظر مسلم‌بن عقیل پس از اسارت.....	۴۷۲
اطمینان امام به بی‌وفایی اهل کوفه.....	۴۷۳
بحث پایانی: علم امام.....	۴۷۳

بخش هشتم: گرام‌های نخستین قیام و انگیزه‌های آن

فصل اول گرام‌های نخستین قیام و انگیزه‌های آن

مقدمه.....	۴۷۹
نظریه‌های مختلف در باره علت خروج امام از مکه.....	۴۸۰
۱. نظریه سیاسی و تشکیل حکومت.....	۴۸۱
شواهد موفقیت امام در این سفر.....	۴۸۴

۴۸۷	نقد نظریه سیاسی تشکیل حکومت
۴۹۰	۲. نظریه شهادت طلبی
۴۹۰	هدف اول: عبادت شخصی
۴۹۱	هدف دوم: آموزندگی اجتماعی
۴۹۲	اشکالات فرضیه شهادت طلبی
۴۹۴	اشکال هدف اول: عبادت شخصی
۴۹۵	اشکال هدف دوم: آموزندگی اجتماعی
۴۹۵	طرح چند سؤال و نتیجه گیری
۴۹۷	بررسی بیشتر پیرامون نظریه شهادت طلبی
۴۹۹	ایزادات به نظریه شهادت طلبی
۴۹۹	۳. نظریه دستور غیبی
۵۰۳	۴. نظریه نظامی و براندازی حکومت مرکزی
۵۰۳	پاسخ به نظریه نظامی
۵۰۶	علائم و نشانه های غیر منجانبه بودن قیام امام
۵۰۷	بررسی علائم و نشانه های غیر منجانبه بودن قیام امام
۵۰۷	علامت اول: همراه بردن زائر کربلا
۵۰۸	علامت دوم: همراه نداشتن سلاح
۵۰۹	علامت سوم: عدم اعزام نمایندگان
۵۱۱	علامت چهارم: نهی همگان و (درست) راست بودن بیشتر عدم موفقیت
۵۱۶	علامت پنجم: اخبار امام به شهادت خود
۵۱۸	علامت ششم: کندی حرکت از مکه به کوفه
۵۱۹	شواهد کندی حرکت به سمت کوفه
۵۲۲	۵. نظریه مقاومت و هجرت اجباری
۵۲۲	شواهد نظریه مقاومت و هجرت اجباری
۵۲۵	۶. نظریه مذهبی و اصلاحی «امر به معروف»
۵۲۵	مؤیدات نظریه اصلاحی امر به معروف
۵۲۵	مؤید اول:
۵۲۶	مؤید دوم
۵۲۷	مؤید سوم
۵۳۱	پاسخ به نظریه امر به معروف

- گوته‌هایی از جنایات بنی‌امیه به ویژه معاویه ۵۳۵
- جنایت اول: خروج معاویه بر علی علیه السلام ۵۳۵
- جنایت دوم: علنی کردن سب و لعن بر خلیفه مسلمین علی علیه السلام ۵۳۵
- جنایت سوم: خروج معاویه بر امام حسن علیه السلام ۵۳۵
- جنایت چهارم: فریب دادن فرماندهان امام حسن علیه السلام ۵۳۶
- جنایت پنجم: قتل حجر بن عدی و یارانش ۵۳۶
- جنایت ششم: جدا کردن سر مخالفان ۵۴۰
- جنایت هفتم: آزار و اذیت خانواده‌های مخالفان ۵۴۱
- جنایت هشتم: ملعبه قرار دادن اعتقادات مردم ۵۴۱
- جنایت نهم: معاشقه شاعران با دختران معاویه ۵۴۲
- جنایت دهم: شکنجه شیعیان علی در کوفه ۵۴۳
- جنایت یازدهم: فریب زن‌ها دادن و قتل همسرانشان ۵۴۳
- جنایت دوازدهم: قتل شعیان علی علیه السلام و متهمان به تشیع ۵۴۳
- جنایت سیزدهم: سرکشی معاویه ۵۴۴
- خلاصه پاسخ به نظریه امر به معروف و نهی منکر ۵۴۴
- نمونه‌هایی از مفاسد خلفای بعد از یزید ۵۴۶
- نمونه اول: یزید بن عبدالملک ۵۴۶
- نمونه دوم: ولید بن یزید بن عبدالملک ۵۴۸
۷. نظریه دعوت کوفیان ۵۵۲
- نقد نظریه دعوت کوفیان ۵۵۴
۸. نظریه ترکیبی و چند بعدی ۵۵۸
- شواهد «تصمیم قبلی امام بر خروج» ۵۵۸
- شواهد «بهره‌گیری از فرصت بیعت‌خواهی» ۵۵۹
- خلاصه نظریه مرکب از چند عامل ۵۶۱
۹. نظریه محوریت عاطفه ۵۶۲
- جهت اول: در عدم محوریت شرع ۵۶۲
- جهت دوم: در عدم محوریت شرع ۵۶۴
- تطبیق انگیزه عاطفی امام حسین علیه السلام و حضرت ابراهیم علیه السلام ۵۶۶
- حدیثی از فاطمه علیه السلام در عدم اعتبار خواب ۵۶۸
- عدم مأموریت ابراهیم علیه السلام در قربانی اسماعیل ۵۶۹

فصل دوم نهضت عاشورا

۵۷۷	فروود امام علیه السلام در سرزمین نینوا
۵۷۸	پیشنهاد جنگ از سوی زهیر بن قین
۵۷۹	ورود امام علیه السلام به سرزمین کربلا
۵۸۰	حکم ماموریت عمر سعد در مقاتله با حسین علیه السلام
۵۸۳	علت اصرار ابن زیاد بر مسئولیت پذیری عمر سعد
۵۸۴	مشورت عمر سعد با نزدیکان خود
۵۸۵	پذیرش ماموریت از سوی عمر سعد
۵۸۶	حرکت عمر سعد به سوی کربلا
۵۸۸	ورود عمر سعد به کربلا
۵۸۹	گزارش عمر سعد به ابن زیاد
۵۹۰	پاسخ ابن زیاد به عمر سعد
۵۹۱	ناممکن شدن بیعت امام علیه السلام با عمر سعد
۵۹۲	شاهد ناممکن شدن بیعت
۵۹۲	سخنرانی ابن زیاد در مسجد جامع کوفه
۵۹۳	دعوت ابن زیاد از شیث بن ربیع
۵۹۴	تردید سربازان عمر سعد
۵۹۴	بستن آب به روی اصحاب حسین علیه السلام
۵۹۶	اعزام عباس بن علی به سوی شریعه
۵۹۶	مذاکره شبانه امام علیه السلام با عمر سعد
۵۹۸	تأثیر سخنان امام علیه السلام بر عمر بن سعد
۵۹۹	گزارش ابن سعد از مذاکره با امام علیه السلام
۶۰۰	شمربن ذی الجوشن و تحریکات او بر ابن زیاد
۶۰۱	پاسخ ابن زیاد به گزارش عمر سعد
۶۰۲	نقش شمربن ذی الجوشن در حتمی شدن جنگ
۶۰۳	امان نامه شمر برای فرزندان ام البنین
۶۰۴	کربلا در آستانه جنگ و مهلت خواهی امام علیه السلام
۶۰۷	پاسخ مثبت از مهلت خواهی امام علیه السلام
۶۰۷	خطبه امام علیه السلام در غروب تاسوعا
۶۰۹	اجازه بازگشت امام علیه السلام به اصحاب

۶۱۱.....	وفاداری اصحاب به امام علیه السلام
۶۱۳.....	اشعار امام علیه السلام و بی‌تایی زینب در شب عاشورا.....
۶۱۵.....	نمایاندن جایگاه اصحاب در بهشت.....
۶۱۸.....	مناجات امام علیه السلام و یارانش در شب عاشورا.....
۶۱۹.....	نظافت اصحاب و غسل شهادت.....
۶۲۰.....	توجیه بی‌آبی و غسل شهادت.....
۶۲۰.....	رعایت اصول نظامی در میان اصحاب امام علیه السلام
۶۲۰.....	سازماندهی لشکر در صبح عاشورا.....
۶۲۲.....	دلداداری امام علیه السلام به قاسم بن الحسن.....
۶۲۳.....	خدمت شجاعانه حبیب بن مظاهر.....
۶۲۴.....	تشنگی یاران و خاندان حسین علیه السلام
۶۲۵.....	رؤیای حسین علیه السلام در سحرگاه.....
۶۲۶.....	صبح عاشورا و آرامش نظامی.....
۶۲۷.....	تعداد سربازان امام علیه السلام و لشکر مقابل.....
۶۲۹.....	لحظه شماری دشمن و استانه امام حسین علیه السلام
۶۲۹.....	تحركات دشمن در اطراف خیمه.....
۶۳۱.....	موعظه امام علیه السلام به لشکریان دشمن.....
۶۳۳.....	سخنان زهیر بن قین.....
۶۳۵.....	تردید و اضطراب حربن یزید ریاحی.....
۶۳۷.....	ملحق شدن سی نفر به لشکر امام علیه السلام
۶۳۸.....	ملحق شدن عبدالله بن عمیر و همسرش ام وهب.....
۶۳۸.....	شروع جنگ از سوی عمر سعد.....
۶۳۸.....	نبرد پیروزمندانه عبدالله بن عمیر کلبی.....
۶۴۰.....	حمله لشکر دشمن به فرماندهی عمرو بن حجاج.....
۶۴۰.....	جسارت عبدالله بن حوزه به امام علیه السلام و عاقبت او.....
۶۴۱.....	پیروزی اصحاب در نبرد تن به تن.....
۶۴۲.....	مسلم بن عوسجه اسدی نخستین شهید اصحاب.....
۶۴۴.....	عبیدالله بن عمیر کلبی دومین شهید اصحاب.....
۶۴۵.....	شهادت بریر بن حضیر.....
۶۴۷.....	شهادت عمرو بن قرظه انصاری.....

۶۴۸	 شهادت یک جوان و مادرش
۶۴۹	 هجوم عمومی شمر بن ذی الجوشن بر میسره امام علیه السلام
۶۵۲	 آتش زدن خیمه‌ها در نیمروز عاشورا
۶۵۳	 اقامه نماز در ظهر عاشورا توسط امام علیه السلام
۶۵۴	 سعید بن عبدالله حنفی مدافع امام علیه السلام هنگام نماز
۶۵۵	 مقاتله حبیب بن مظاهر و شهادت او
۶۵۶	 انتقام فرزندان حبیب از قاتل پدرش
۶۵۷	 مقاتله حر بن یزید ریاحی و شهادت او
۶۵۷	 شهادت زهیر بن قین
۶۵۸	 شهادت نافع بن هلال جملی
۶۵۹	 شهادت عبدالله و عبدالرحمان غفاری
۶۶۰	 شهادت دو جوان - بری
۶۶۰	 شهادت حفصه بن اسعد خیباری
۶۶۱	 شهادت شاذب مولای شاکر
۶۶۲	 شهادت عباس بن ابی شیب
۶۶۳	 رها کردن جبهه جنگ از سوی ضحاک مشرقی
۶۶۴	 شهادت ابو شعثاء کندی
۶۶۵	 محاصره و شهادت چهار تن از اصحاب
۶۶۵	 شهادت غلام ابوذر غفاری
۶۶۶	 شهادت غلام ترک
۶۶۶	 آخرین شهید اصحاب
۶۶۷	 علی اکبر نخستین شهید اهل بیت علیهم السلام
۶۷۱	 سن شریف علی اکبر
۶۷۱	 شهادت عبدالله بن مسلم
۶۷۲	 شهادت قاسم بن الحسن
۶۷۵	 بررسی گزارش عروسی قاسم
۶۷۷	 شهادت فرزندان ام‌البین
۶۷۸	 مقاتله نوجوان آل حسن علیهم السلام حسن مثنی
۶۷۹	 شهادت حضرت ابوالفضل عباس بن علی علیه السلام
۶۸۳	 نادرستی گزارش ابوالفرج در باره ارت‌خواهی عباس علیه السلام

۶۸۴.....	حرکت تحریک‌آمیز شمر به سوی امام علیه السلام
۶۸۵.....	شهادت عبدالله بن الحسن در دفاع از امام علیه السلام
۶۸۶.....	نفرین امام علیه السلام
۶۸۷.....	وداع امام علیه السلام با اهل خیم
۶۸۹.....	لباس یعنی برای امام علیه السلام
۶۹۰.....	سپردن ودایع امامت به حضرت سجاد علیه السلام
۶۹۱.....	شهادت علی اصغر
۶۹۴.....	تنهایی امام علیه السلام در میدان جنگ
۶۹۵.....	اشعار و رجزهای امام علیه السلام
۶۹۶.....	وحشت دشمن از امام علیه السلام
۶۹۸.....	شجاعت امام علیه السلام در رفتن به سمت آب
۶۹۹.....	شهادت اباعبدالله الحسین علیه السلام

فصل سوم بازتاب قیام کربلا

۷۰۵.....	بازتاب اول: اسلام‌خواهی و گرایش به اهل بیت علیهم السلام
۷۰۶.....	بازتاب دوم: شناسایی فداکاران حقیقی
۷۱۵.....	بازتاب سوم: معرفی فساد دستگاه حاکمه
۷۱۵.....	بازتاب چهارم: آموزش شهادت‌طلبی
۷۱۶.....	الف. شهادت‌طلبی فردی
۷۱۷.....	ب. شهادت‌طلبی گروهی
۷۱۹.....	بازتاب پنجم: ترویج حقایق تشیع
۷۲۵.....	منابع و مآخذ

مقدمه

حرکت آسمانی امام حسین علیه السلام و واقعه عاشورا خدمات شایانی به جوامع بشری نمود و همگان را از سفره گسترده و ارزشمند خویش بهره‌مند ساخت. این حرکت به متفکران تفکر، به شاعران تخیل، به معتقدان عقیده، به علما علم، به عقلا عقل، به گویندگان سخنوری، به نویسندگان قلم، به نقادان توانایی نقد، به هنرمندان هنر و به نظامیان نظامی‌گری آموخت؛ بسان دریایی که آدمیان و جانوران و گیاهان از فیض وجودش سیراب می‌شوند، اما در برابر غوص غواصان و صید صیادان و آمد و شد کشتی‌های فول‌پیکر، همچنان ثابت و استوار بر جای خود آرمیده است.

از عاشورا بسیار گفته‌اند و نوشته‌اند و نکات ارزشمند و نورآفرین و نوپدید فراوانی را بیان کرده‌اند (جزاهم الله عن الحسين و آله و اصحابه علیهم السلام خیراً)، اما همچنان زمینه برای گفتن و نوشتن آماده است؛ به ویژه مواردی مانند انگیزه این حرکت و مقایسه آن با صلح امام حسن علیه السلام که هر چه سرمایه‌گذاری علمی و فکری در آن شود، شایسته است.

این بنده بی‌بضاعت همچون «جَوْن» (غلام ابوذر) کاسه لیس خوان علم و معرفت این خاندان شدم و سالیان متمادی با مطالعات بسیار، یادداشت‌های بی‌شماری از کتاب‌های عربی و فارسی پیشینیان و معاصران از نویسندگان شیعه و

سنی گردآوری کرده و با جمع‌بندی آنها و نتیجه‌گیری که گرفته‌ام هم اکنون، به صورت کتابی در آمده که پیش روی شماست. سعی کردم مطالب و نکاتی را ثبت کنم که کمتر بیان شده است (البته با استفاده از گفته‌ها و نوشته‌های بزرگان)؛ همچون آوردن شواهد و اثبات علم امام علیه السلام به شهادت و نام هم‌رهان عاشق و ارائه قرائنی بر ترجیح داشتن بعد عاطفی و دل‌باختگی به خدا در میان ابعاد علل و عوامل حرکت امام حسین علیه السلام.

امید است عزیز مصر ما بدون دریافت بضاعت، بر ما تصدقی کند و در سال‌های قحط، علم و معرفت و تقوا، ما را مشمول عنایت خویش نموده و ایفاء کیل فرماید.

در پایان از همه دوستان دانشمند و سروران محقق که در تهیه این نوشتار، مخلصانه و صادقانه کمک‌های نیک و قلمی نمودند، به ویژه آزاده سرافراز حجج اسلام علی‌زاده، دکتر شیخ حسن فلاح، شیخ رحیم ابوالحسینی و شیخ محمدرضا فاضل و شیخ ابراهیم فاضل و دکتر محمد تقی‌زاده مؤسس محترم شیعه‌شناسی در قم که امور چاپ و نشر این اثر را پذیرا شدند، تشکر می‌کنم.

محمد فاضل

حوزه علمیه فیضیه مازندران

۱۳۸۹/۶/۹

۲۱ رمضان ۱۴۳۱